

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 35.

Lördagen den 29 November

1845.

Theatren och den dramatiska poesien i deras förhållande till staten.

(Efter H. Th. Röscher.)

(Fortfättning.)

Skådeplatsens sammanhang med det verkliga lifwet och den offentliga anden är omistännelig, och medwetandet derom har aldrig någonsin varit fullkomligen utsläkt. Man hade ju såsom ett upphunnet mönster den grekiska scenen för ögonen, på hwilken den gamla världens snillrikaste folk, wid den tid, då des intelligens nått sin största utveckling och nationaliteten sin höjd, frade sitt andeliga lufs stönaste fester. Efter vår literaturs uppvaknande, efter des pånyttfödelse omfattade de män, som tillwägabragt densamma, med lågande värma skådeplatsen; jag menar **Vesling**, **Schiller** och **Göthe**. De offrade sina krafter åt ett institut, som de wille göra till ett tempel för nationen, för att i detta framlägga des äblaste och största skatter.

Men enskildta mäns medwetande räcker icke till; **theatrens regeneration får icke vara en privatsak, den måste vara nationalsak**. Hwarje framstridande i vår utveckling beror öfwerhufwud derpå, att hwart och ett sträfwande utlöper i nationalmedwetandets fröm, att det ingriper såsom ett moment till att göra den andeliga frihetens rike till ett rike af närwarande sanning och verklighet. Så länge en eller annan gren af storartad verksamhet i wetenskap eller konst ännu icke blifwer begripen i sin hela nationen befruktande och framåtdrifwande kraft, så länge står den ännu utwärtens gent emot lifwet och har ännu icke fått sin slutliga betydelse. Skall den fordran icke blott vara ett tomt ljud, att ideen måste verkliggöras, att den måste öfwergå i tidens kött och blod, så är också dermed sagdt, att densamma skall forma sig till en alla andens verksamhetsriktningar förarbetande organism. Men

denna organism är den fria staten, i hwilken alla siddor så wäl af den materiella som af den ideala verksamheten upphörligt sammanfattas till momenter för att framställa friheten, d. w. s. alla andeliga krafters obehindrade rörelse. Man må dock icke inbilla sig, att wi wilja beröfwa konst och wetenskap något af deras upphöjda karakter, att vara sjelfändamål, d. w. s. att i och för sig sjelf tillfredsställa och intressera anden, och således nedsätta dem till tjenare åt det jordiska rikets materiella intressen. Sålänge staten ännu har denna karakter, så länge den blott höjer sig der till att utveckla alla den industriella driftigheten affeende krafter, att trygga person och egendom, och mäter de ideala intressens värde endast efter deras större eller mindre wigt för de nationalekonomiska: så länge har staten till följe af sitt absoluta wäsen icke ännu begripit dem, ty den är, trots rörelsen af omätliga krafter, trots personers och egendomens betryggade rättstillstånd, ännu städs ett jordiskt rike, som icke ännu har mäktat i sig inrymma den fria andens dyrbaraste egodelar och att framställa desse såsom momenter af sitt eget lif. Wi fordra deremot, att staten skulle sätta sin högsta ära deri, att ur sitt stöte frambringa de endast till vår ideala natur hörande elementer, att den skall värda dem såsom sin dyrbaraste egendom och upptaga dem i sin vitalitets organism, efter som de äro oundgänglige för det fullkomliga verkliggörandet af andens frihet. Endast så blir det ordet en sanning, att staten är frihetens idee.

Nu har wisserligen den moderna staten i sjelfwa werket indragit en stor krets af konst och wetenskap inom sitt område och genom instituter, som den upprättar och underhåller, förklarar dem nödwändiga för sitt lif, om den också icke ännu lemnat dem fullkomlig frihet, eller låter dem obehindradt utveckla deras egen process. Wisserligen är också sjelfwa wetenskapen,

ehuru undandragen kyrkans obetingade auktoritet, dock ännu städse i kamp med staten, ställd under des förmyndareskap, och således är den hvarken sjelf erkänd som sjelfändamål ej heller är staten begripen såsom den praktiska andens på sin egen förnuftighet hvilande verk; men vetenskapen är dock städse af staten uppfattad såsom en stor faktor i det andeliga och sedliga allmänlifwet, och hwilken man ej wägar behandla såsom en främmande i huset. En sådan gunst har theatern ännu icke fögmit i åtnjutande utaf. Betraktad i sin totalitet framträder den städse blott såsom ett af staten till nöje och förströelse inrymdt institut och, såsom hoftheatrarne, till wedergwäckelse för en mer eller mindre konstställande furste, hwarföre den och af honom njuter något understöd. Men detta understöd är blott en nådegåfwa, som derföre också är tillfällig och kan återtagas, och sättet hwarpå den samma användes, beror återigen på furstens och hans omgifnings tillfälliga smak. Alltså är theatern äfwen å denna sidan erkänd snarare som en privatförlustelse än som ett offentligt, af statsmedwetandet sjelft för nödwändigt ansedt, och öfwer en personlighets godtycke upphöjdt institut. Den står derföre ännu alldeles som en främling, hwilken befinner sig på sidan om statsorganismen, hwilken man wäl icke förwägrar att uppehålla sig inom statens område, hwilken man, så till sägandes, låter njuta polisens beskydd, en främling, som icke en gång behöfwer att frukta förwisning ur staten, emedan han synes mycket ofskadlig, ja, som genom det sätt, hwarpå han begagnas, så nemligen, att genom den ögonblickliga njutning, som han bjuder mängden på, tanken blifwer afledd från tidens allwarliga frågor, till och med blifwer ett ganska aktningswärdt medel att förjaga de mörka skyarna från folkets panna och bortgydda de skumma, tunga drömmarne om frihet. Men genom denna ställning är theatern just riktigt styfmoderligt behandlad och blifwer i förhållande till andra konster, än mera till wetenskaperna, blott betraktad såsom en tolererad och till ändliga systemål begagnad anstalt. Men denna theatrens ställning är owärdig; han kan fordra att blifwa ansedd såsom husets frie son. Det mål, hwartill skådeplatsen sträfwar, kan derföre blott wara detta, att förwandla den tillfälliga plats, man hittills har inrymt den, till en erkänd, berättigad, d. w. s. att gå öfwer ifrån furstens, privatmannens tjänst i statens, i den fria, förnuftiga organismens tjänst och att arbeta på att verkliggöra all äkta humanitets stora ändamål. Theatrens betydelse måste till

följe häraf blifwa en liknande den, som den fordom hade hos Grekerna. Men det förstås af sig sjelft, att wi härmed icke mena en blott tillbakagång, att wi icke kunna önska en kopia af dessa förhållanden, efter som werlden och hela werldsmedwetandet blifwit ett annat, mera utwekladt, och den moderna staten hwilar på helt andra grundwalor än den antika. Att återigen höja theatern till den betydelse, som den hade hos Grekerna, kan alltså förnuftigtwis blott betyda att upptaga den såsom en lefwande lem af den moderna, fria statsorganismen, och på detta sätt, i sammanhang med tidens mognande anda, höja den till framställningen af den ideala andens högsta skapelser, till åskådliggörandet af de mest upphöjda bilder af äkta menflighet och till uppenbarelsen af den öfwer alla ensidigheter triumferande andens allmakt, alltså till ett stort ferment i det sedliga medwetandet och det offentliga lifwet.

Det absoluta wilforet för verkliggörandet af denna theatrens betydelse är naturligtwis **poesien sjelf**. **Den måste skapa sig theatern**. På den dramatiska poesien lyftning måste också nödwändigt följa en theatrens regeneration. Nu har den dramatiska poesien likasom hwarje konstform sin rot i tiden och är betingad af historiska willkor. Är poesien tidens ideala porträtt, affeqlar den densammas innersta kärna, så måste den också anse den praktiska andens stora rörelser och strider för genomgripande och den hela det offentliga lifwet ombildande ideens seger för sitt lagliga arf, och af detta, hur rikt eller fattigt det än är, uppbygga sitt mer eller mindre storartade tempel. Ett spetsborgerligt lufs små intresen kunna gifwa poesien enstast ett tarfsligt utbyte. Således war den tyska poesien under första hälften af det adertonde århundradet spetsborgerlighetens poesi, en poesi för lifwets detalzintresen, för en trivial, endast till det husliga lifwet inkränkt moral, men den war icke fattigare och tarfeligare än tiden sjelf, icke beydelselöfware än det tyska lifwets intresen under denna tid. Nedan Göthe har anmärkt, att det första fulla innehållet återkom i lifwet med sjuåriga kriget, och wi se werkligen också på des grund det första nationala lustspel, Minna von Barnhelm, resa sig, hwilket till och med utöfwer arbetets omedelbara poetiska motiver arbetar på en försoning mellan de två makterna Sachsen och Preussen. Men hela den höga lyftning, poesien öfwerhufwud tog i Tyskland, det mäktiga tillbakaströmmandet till den ursprungliga källan för all äkta poesi, till uppenba-

randet af det menfliga hjertats och den menfliga passionens djup, till menniskans försoning med werkligheten, denna rastlösa utvecklingsprocess, hwilken i Tyskland såwål inom poesien som filosofien allt framgent frambringade mer och mer mogna skapelser, war ingenting mindre än framställningen af den ande, som sträf Wade att uppfatta sig sjelf i sin autonomi och oändlighet, af samme ande, som från grannriket hitförde den grundliga brytningen med den forntid, som war blifwen rättslös, som krossade de gamla formerna och bröt den historiska rättens auktoritet. Det war en stor, en skakande, med många symptomer sig tillkännagifwande wändpunkt, som dref anden in i des innersta djup, hwarest den erkände sig sjelf såsom herre och mästar öfwer werkligheten, såsom den enda makt att befria den från des söndring. Blott af detta högsta problem, hvars lösning anden under andra hälften af adertonde århundradet gjorde till sin uppgift, kan war poesis och särdeles wårt dramas höga lyftning förklaras. Den tyska anden löste theoretiskt genom sin poesis och filosofis skapelser den stora uppgift, som på praktisk grund i rastlös utveckling och werldsskakande kraft satte Frankrike i rörelse. Alltså skapade också här poesien theatren. Den nya andens werk funno också i stora skådespelare sina framställare, de uppellade dessas geni, och på samma tid inträffade återuppväcktandet af Shakspeare, hwilkens storhet egentligen blott från denna ny eröfrade terrain rätt kunde uppskattas, och en skådeplats uppfallades, öfwer hwilken århundradets anda pansarklädd framskred. Stora dramatiska skalder framkalla nödwändigt skådespelare, de sednare wära samtids med de förra, på hwilkas höjd de resa sig. Ty om det än kan gifwas framställande konstnärer, som genom sin egen andes poesi stå högt öfwer de skapelser, som de framställa för åskådningen, såsom t. ex. Eckhoff, hwilken endast fann dramer tillflurna efter franska mönster och nästan alldeles måste inkränka sig till framställningen af sådana, uppenbart stod på en högre ståndpunkt än den tidens dramatiska poesi, så skapar dock öfwerhufwud den mäktiga skaldeandan alltid sina framställare med samma nödwändighet, hwarmed öfwerhufwud werldsanden frambringar sina organer, i det den uppfyller dem med århundradets anda, Således är det klart att Schröder werer tillika med Shakspeare, hwilken han med en kärlek, som icke nog kan erkännas, först införde på tyska scenen. (Se den nyligen utkomna förträffliga afhandlingen af Adolf Stahr: *Shakspeare in Deutschland*,

i Prug's literärhistoriska handbok.) Ja Schröders konfnärsgeni förbrade på sätt och wis sådana skapelser, för att kunna utveckla sig i sin fulla kraft, och Fleck uppträder rätt egentligen såsom framställare af de demoniska makter, genom hwilka den dramatiska poesien blef utdrifwen från sin fattigdom in på den historiska andens rika bana. Ja, det öfwermenfliga och kämpartade framträder så skarpt såsom Flecks wäsende, att det till och med bryter fram der, hwarest det borgerliga och rörande dramat pålade honom trängare band. Likasom Schröder är det rätta geniet för den på den tyska scenen uppståndne Shakspeare, så är Fleck det framställande geniet för århundradets revolutionära anda, sådan nemligen som den hos Schiller concentrerat sig. Poesien, sade wi, skapar theatren. Går således den förra en ny utveckling till mötes, så måste också theatren göra detsamma, den kan icke motstå dennas hänförande kraft. Den första och mest trängande fordran, utan hvars tillfredsställande alla de andra faktorerna äro kraftlöse, blifwer alltså den dramatiska poesiens egen energi. Men des kraft ligger, såsom wi hafwa sett, i den öfwer werkligheten herrskande andens elementer. När nu en ny tid födes, när slätten af en ny anda blåser swalkande omkring os och förkunnar en hel nations uppståndelse från den politiska dödsömmen, när denne ande will wara likaså praktisk fri, som den theoretiskt frigiort sig, och denna elasticitet meddelar sig åt alla lemmar, som hitintills icke blifwit fatta i rörelse af någon förenande själ, icke warit någon enig wilja undergifne, då skall och måste också den dramatiska poesien spela detta stora skådespel om igen, och sympathien skall ur folkets fulla hjertan strömma den till mötes, ty det ser deri sin egen ande objektiverad. Dertill behöfwer den dramatiska skalden sannerligen icke, det man ofta utan grund påstått, att att just inspiinna sig i sin egen historias materialier; derpå beror hans folklighet och hans betydelse nu för tiden icke; men han måste öfwerhufwud inblåsa i sitt ämne den historiska anden och frihetens energi. Dikten måste med ett ord, för att begagna *Servinii* wackra uttryck (i hans *Gesch. der deutschen National-literatur* V. S. 734) "wåga sig ut på lifwets stora torg, taga det farligaste och största till sitt föremål, stifsta förbund med de offentliga ställningarne och rivalisera med sjelfwa lifwet."

Frankrike har med hänseende till den sociala romanens genre inträdt i en ny utvecklings-

face. Den suger nämligen sin näring från samhälls-rörelsens grund och botten, från de motsatser och problemer, som det moderna samhällets ande har till uppgift att lösa. Här har författarens geni befruktat sig med verklighetens djupt gripande tanke och skildrar för oss de passioners dialektik, hvilka det moderna samhället döjer i sitt sköte. Den franska tragedien befinner sig deremot ännu i stadiet af kamp mot sin motsats, den så kallade klassiska tragedien, och är redan genom denna ställning betecknad såsom en ensidig riktning. I det den sträfvar att genom naturfanningens kraft, genom framställningen af äkta mensklig passion pånyttföda sig, att tillintetgöra detta abstrakta ideal af klassicism, är den tillika så invecklad i extremet af det förfärliga, det rysluga, att den ännu icke kommit till en verklig passionernas försoning och således till ideen om en sedlig världsordning. Den franska tragedien har i sin hufvudrepresentant Victor Hugo visserligen gjort ett stort steg framåt genom att erkänna verkligheten själf för poesins guldgrufwa, och negationen, motsägelsen såsom pulsflaget i dess lif, men den har såväl i teorien som i utförandet blifwit stående wid hvarandra aflösande, mäktigt skakande kontraster och wid en blandning af blotta motsatser, och saknar den försonande makten af en motsatserna utjemnande idee. Denna skepnad af tragedien är därför i anseende till principet visserligen ett steg framåt, efter som den återvändt till poesins källa, men, emedan den uppträder såsom ett för sin existens kämpande princip, tillika ett extrem, som ännu icke fullt kunnat verkliggöra tragediens idee. **George Sands** sociala roman är i jemförelse med Victor Hugos drama, en rikare och mera utvecklade konst, ty den uppfattar det moderna lifwets elementer mera djupt och lefwande, emedan den icke först genom en brytning och kamp med en annan konstform behöfver tillkämpa sig sitt princip.

Den höga lyftning, som den tyska lyriken på sednaste tider tagit gifwer oss en säker borgen för att också dramat skall gå en mognare national utveckling till mötes. Men skall poesien verka och intränga i folkets märke, så måste den uppträda med den omedelbara känslans energi och andas friskheten af en af reflexionen okuswad pathos. Hvad som wid Göthes och Schillers uppträdande genast stämplade dem till epokgörande genier, var denna kraften af en ursprunglig ande, som framrusade på stormvingar och intog sinnen. Af denna ett ursprungligt lufs färg måste också den nya

poesi i Tyskland glöda, som skall framställa det uppvaknade politiska själfmedvetandet. Det dristigaste wälde öfwer formen, den öfverbådiga rikedom på bilder är här likaså litet tillräcklig som det tankens djup, hvilket måste påtaga sig allegoriens dragt för att kunna framträda såsom en poesins skapelse. De kunna ingendera hwar för sig, såsom sådana, röra massorna. Tankens djup äfwen som wäldet öfwer formen kunna blott vara förutsättningar och villkor för poesins pånyttfödelse, men dess pulsflage måste röja kraften af ett i djupet känt ungdomligt lif; den historiska andens blod, hwilken på den ramlande världens ruiner uppbygger sig ett nytt, fritt rike, måste utgjuta sig i denna poesis ädror och genomvärma alla dess lemmar; härav måste man erhålla en borgen därför, att en stor karakter här står framför oss, som uppgifwer sig själf för det allmänna bästa och för fosterlandets högre intressen, och som är uppofrad af historiens ande. Från samma ande, som will uppväcka det tyska folket ur sin politiska lättja och drifwa det att tillkämpa sig de praktiska fördelarne, sedan det med största tapperhet tillkämpat sig de theoretiska, från samma ande måste också dess dramatiska skulder och dess theaters regeneration framgå. Under det nu wårt fosterlands tragedi måste hafwa till sitt innehåll den direkta framställningen af frihetens seger och åskådliggörandet af den historiska andens stora faktorer, har **lustspelet**, hvilket till följe af bristen på en centralpunkt i Tyskland blott fått ett ringa område sig inrymdt, den uppgift att till ironiska kontraster förarbeta tidens förwända riktningar och ställningar, willfarelsorna och skefheterna i våra sociala och företrädeswis våra ofsentliga förhållanden, i synnerhet de absurditeter, i hvilka ett trångbröstadt bekämpande och undertryckande af friheten i tal och skrift invecklar sig. Derigenom skall det likaledes såsom en befriande makt ingripa i tidens sociala förhållanden och uppväxa till ett från hwarje spetsborgerlighet renadt, till ett nationellt lustspel. Men visserligen skulle ett sådant lustspel wid utförandet stöta på många slags hinder, och de förhållanden, som deri woro gifna till pris åt ironien, skulle i de flesta tyska regeringar swärligen finna så ofskyldiga åskådare, att de förunnade dem en obestridd plats på scenen. Emellertid bör detta lustspel icke därför af oss uppgifwas. Om Tyskarne här hade verk att uppvisa, som i uppfinningen af snällrik komposition, spännande utveckling och omedelbar häntyding på det högre sociala och politiska lifwet kunde mäta

sig med några af Scribes *) nyaste lustspel, och som woro för oss alldeles detsamma, som dessa äro för Frankrike, så skulle wi icke mera kunna klaga öfwer bristen på ett nationelt lustspel. Här har vår granne på andra sidan Rhén i jemförelse med våra tyffe lustspelsförfattare ett så mycket större försprång, som de sociala och offentliga förhållanden, hwilka koncentrera sig i werldstaden Paris, äro våra öfwerlägsna och derföre kunna bilda en långt rikare fond för ett lustspel. Vårt lustspels hufvudthema måste vara att lifsom i förminskad skala bringa till åskådning polis-maktens komiska kontraster med den werlande, sig densamma undandragande anden. Här wore en lifaså rik grufwa för qwickheten som för humorn i situationer, genom hwilka det förwända och absurda i många offentliga förhållanden blefwe gifwet till pris, i hwilka wi ty wärr ofta nog röra oss alltför ofördr och tankflöst.

(Fortsättes.)

Öfversättning af Shakespeares.

(Fortsättning.)

(Mr Hamlet.)

Tredje Akten.

Tredje Scenen.

Konungen.

Min synd är swår, den stinker himmelshögt
Och bår af all förbannelse den äldsta,
Ett brodermord! — O, bedja kan jag ej,
Fast böjelsen är lika skarp som wiljan.
Min häg är stark, men starkare mitt brott,
Och lif en man till twefeldt wärf förpligtad
Jag står och tvekar hwar jag skall begynna
Och glömmar båda. Hwad, om denna hand
War en gång till så tjock af broderblod,
Fins ej i Huswa himlar fyllest regn,
Att twätta den så hwit som snö igen?
Hwad tjenar nåden till om ej att skyla
Förbrytarens anlete? Och hwad är bönen,

*) Wi hafwa härvid i synnerhet för ögonen de tre snillsrika lustspelen, "Le verre d'eau," "La calomnie" och "L'ambitieux," hwilka hafwa hela Frankrikes politiska lif till basis och härifrån höja sig till de mest spännande och snillsrika situationer, och i de mångfaldigaste wändningar dialektiskt upplösa den politiska egoisme, utan att derför antaga den offentliga kampens allvar.

Du ej den dubbla kraft från fall att wärna,
Och bringa efter syndafall försoning? —
Jag will se upp: mitt brott det är förbi.
Men ack, hwad böner passa wäl för mig?
Förlåt mitt stygga mord! — Det duger ej —
Då än af samma mord jag frukten njuter,
Min krona och min drottning och mitt wälde.
Kan den få nåd, som härdar fram i synd?
I denna snöda werld en brottssling kan,
Med gyldne hand, rättwisan stufva undan
Och öfwerbjuda rätt och lag med mammon.
Så går det icke till deruppe! nej,
Der duger intet knep, der ligger gerning
Uti sin egen dager och från hjesfan
Till fotabjellet få wi sjelfwe stånda,
I våra synder, mot oss sjelfwe wittnen. —
Hwad återstår? Försök hwad ångren kan.
Hwad kan den dock då ej man ångra kan?
O jemmer! O, mitt hjerta, swart som döden!
Du fångna själ, som stretar att bli fri
Och snärjs des mer! Hjelp, englar! Grip er an!
Red, styfwa knän! — Du hjerta utaf stål,
Blif mjukt som senorna på nyfödt barn!
Ännu kan allt bli godt igen.

(afslagsnar sig och knäfaller.)

(Hamlet kommer.)

Hamlet.

Nu passar det sig just; nu beder han;
Nu will jag göra't. — Och så blir han salig:
Är jag wäl hämnad då? — Tyft, låt mig tänka:
En skurk har mördat fader min, och jag,
Min faders ende son, den skurken sänder
Till himmelen —
Nej, det är tack och lön, och icke hämnd.
Han tog min fader, mått af njutningar,
Uti hans synders widt utslagna masblom,
Och hur hans räkning står, det wete Gud;
Men, efter allt hwad menstotanke anar,
Så står det illa till: är det nu hämnd,
Att rycka syndarn port i bot och bättring,
Då han som bäst på färden är beredd?
Nej.

Tillbaka, swärd, och passa bättre hugg!
När han i yrsel söfwer ruset af sig,
När uti blodsfams läger han sig tumlar,
När spel och swordomar och slift förqwäfwa
All tanke på hans salighet — hugg till!
Att hälarne mot himmelen han wänder,

Då att hans själ må resa af så swart
 Då så förbömd, som helfwetet han far till.
 Nu till min mor; jag denna gång dig spar,
 Men blott förlänger dina franka dar.

(går.)

(Konungen stiger upp och kommer fram.)

Konungen.

Upp flyga orden; tanken stilla står:
 Ord utan tanke aldrig himlen når.

(går.)

Fjerde Scenen.

Drottningens rum.

(Drottningen och Polonius komma.)

Polonius.

Han kommer strax; tag skarpt itu med honom,
 Säg honom att hans galna upptåg äro
 För grofwa till att tålas och att ni
 Har stått lifsom en skärm emellan honom
 Då mycken hetta; här jag står i tyfhet.
 Jag ber er, skona honom ej.

Drottningen.

Var lugn,

Då lita ni på mig; han kommer: göm er.

(Polonius gömmer sig.)

(Hamlet kommer.)

Hamlet.

Nå moder, hvad står på?

Drottningen.

Du djupt din fader förolämpat, Hamlet.

Hamlet.

Min mor, ni djupt min fader förolämpat.

Drottningen.

Hvad nu? Du svarar med en dårlig tunga.

Hamlet.

Nå nå; ni frågar med en brottfelig tunga.

Drottningen.

Hvad, Hamlet!

Hamlet.

Nå, hvad står det på igen?

Drottningen.

Du glömmmer hwem jag är.

Hamlet.

Wid forset, nej!

Ni brottning är, er makes broders hustru,

Då — gifwe Gud att så det icke wore,
 Ni är min mor!

Drottningen.

Godt, andra skola taga rätt på dig.

Hamlet.

Kom, kom, sitt ned; ni wifer ej ur stället,
 Förrän jag hållit fram för er en spegel,
 I hwilken ni kan se ert innersta.

Drottningen.

Hwad will du göra? Will du mörda mig?
 Hjelp! Hjelp!

Polonius. (bakom scenen.)

Kom hit med hjelp!

Hamlet.

Hwad nu? En rätta?
 (drager wärjan.)

Död, — död, för en ducat!

(stöter sin wärja genom tapeten.)

Polonius. (bakom tapeten.)

D, jag är mördad!

(faller och dör.)

Drottningen.

We mig! Hvad har du gjort?

Hamlet.

Det wet jag ej.

Männ' det är kungen?

(drager Polonius fram bakom tapeten.)

Drottningen.

D hwilket öfweriladt blodigt dåd!

Hamlet.

Ett blodigt dåd: och nära nog så styggt,
 Som att en konung mörda, goda moder,
 Då sedan gista om sig med hans broder.

Drottningen.

Som att en konung mörda?

Hamlet.

Ja wäl; så föllo mina ord, min fru.

(till Polonius.)

Du usla efterhängsna narr, farwäl!

Jag tog dig för din förman; håll till godo:

Du ser att fjest kan stundom wara farligt. —

Wrid icke edra händer; tyft; sitt ned,

Jag skall ert hjerta wrida; ja, det skall jag,

Om det är gjordt af genomträngligt ämne,

Då ej en långlig och förbannad wana

Har kopprat det mot hwarje menstlig känsla.

Drottningen.

Hwad har jag gjort att dina läppar wäga
Så högljudt mot mig storma?

Hamlet.

Jo, ett dåd,
Som sätter fläck på ofskulds fina rodnad,
Och fallar bygden frymtare, och bryter
Ifrån en himmelsk kärleks skära panna
Des ofskulds ros och ympar bölder dit;
Ett dåd, som gör all äkta tro så falsk
Som spelarns eder och som rifwer själen
Ur troppen på det heliga förbundet
Och gör den lufwa religionens röst
Till luttet ordfram. Himlens anlet rodnar
Och hela denna jordens fasta frets,
Med dystert anlet, som till domedag,
Är tanfessuk utaf den gerningen.

Drottningen.

O we mig! hwilken gerning ryter så
Och dundrar thordönslikt i skuldregistret?

Hamlet.

Se här på denna målning och på denna,
En härmad liknelse af tvenne bröder.
Se, hwad behag på denna panna throna,
Apollos lockar, Zeus Chronions hufwud,
En blick som Mars att hota och befalla,
En ställning, lätt och smidig som en Hermes,
Nyss stigen ned på himlens brudgum fjellet;
Ett sammandrag, en form, der en och hwar
Af gudarne sin stämpel tryckt att gifwa
Ät werlden en förskrifning på en man:
Och denne war er make. — Se nu hit:
Se denne är en make, lif ett brandar,
Förpestande sin broder. Har ni ögon?
Ni betade på detta himlaberg
Och har i detta träff er gifwit ned
För att er wälta der? Ha! har ni ögon?
Nej, kärlek är det ej; wid edra är
Har blodets hetta swalnat och det bidar
Uppå förståndet tamt; men, hwad förstånd
Kan gå från denne och till denne? — **Sinnen**
Det har ni, annars kunde ni ej lefwa;
Men, tro mig, rörda äro de af slag;
Ej wanwett ens här kunde taga miste;
Och sinnen icke däräs så af yrsel,
Ätt de ej hölle qwar en smula sans
Ätt göra skillnad här. — Hwad för en djefwul

Har narrat er att springa blindbock så?

Syn utan känsel, känsel utan syn,
Och öra utan hand och öga, luft
Af alla sina systkon öfwergifwen,
Ja, blott ett riktigt sinnes sjuka rest
Ej kunde dröna så.
Hwar är din rodnad, blygsel! Wilda helfwet,
Om så du kofar i matronors ben,
Nå eldfångd ungdoms kyskhet bli som war
Och smälta ned uti sin egen eld;
Men säg ej "stams!" när glöddhet brunst will lästas,
Ty isen sjelf ju brinner lika hästigt
Och wiljan har förnust till kopplare.

Drottningen.

O Hamlet, tala icke mer! — Du wänder
Mitt öga in i djupet af min själ:
Der ser jag släckar, swarta, stygga släckar,
Som ej gå ur.

Hamlet.

Nå, än att lefwa då
Uti en äklig hädd i dunst och stank
Och rafa, smetas, slickas, plåga älskog
I sådan — sy!

Drottningen.

O tala icke mer!
Som dolkar dina ord mitt öra stinga;
Håll Hamlet, håll!

Hamlet.

En mördare, en slaf,
Ej tjugondelen utaf tiondelen
Utaf er förre man, en narr, en koftung,
Som land och rike snattade i mjugg,
Och stal ifrån en hylla dyra kronan
Och stoppade i fickan.

Drottningen.

Hamlet, håll!

(Anden kommer.)

Hamlet.

En kung af trasor och af lumpor — —
O skylen mig med edra starka wingar,
I himlens härar! — säg, hwad will du mig,
Du wördnadswärda sjepnad!

Drottningen.

Äh, han är tosig!

(Fortsättes.)

Förslag om anläggande af ett Universitet på Jutland. Här i Sverige hör man undersundom framställningar göras om förmanen af begge de Universitetens förflyttande till hufvudstaden. Från Norrige hafwa deremot nyligen tidningarne underrättat om en der i landet af många anhängare hyllad mening om lämpligheten af ett andra universitets anläggande i Trondhjem, för att minska den hos sig allt centraliserande makt, hvilken Christiania till det öfriga landets förfång anses utöfwa. En dylik opinion i Danmark med afseende på Universitetet i Köpenhamn har för kort tid sedan uttalat sig i en af *S. W. Selmer* utgifwen brodyr "Om Öprettselien af et Universitet i Jylland." Författaren, konthorshuf under den kongelige Direktion för Universitetet og de lærde Skoler, motiverar ganska plausibelt det stora behofvet af ett nytt Universitet i Danmark, hvilket borde hafwa sin plats på Jutland, helst i Wiborg, och utvecklar med goda grunder den oberäkneliga nyttan af ett sådant föranskaltande både för det i sin inre utveckling temligen tillbakastående Jutland, för den i Schleswig stridande danska nationaliteten, ja äfwen för de redan i riket tillwarande Universiteterna. Tillika angifwes med mycken sakkänedom hwar de erforderliga penningmedlen utan swårighet skulle förefinnas och wisas huruledes Universitetet i Wiborg skulle hafwa alla auspicer att få wäl i frequens som finansiella tillgångar öfverskygla stiel. "Maaste wil man ikke," yttar Förf. i sitt förord, "indrømme de fremsatte Grunde for Trangen til eller Ænskeligheden af et nyt Universitet tilstrækkelig Bægt, eller finde Modgrundene overvejende; men i ethvert Fald er Sagen vigtig nok til at den ikke bør unddrages den offentlige Drøftelse, og til at foresøge, om den kan vinde den Anklang og den Sympathi som vilde være paa engang det bedste Bevis for Rigtigheden af det fremsatte og den virksomste Støtte for Sagens videre Fremme." Och i janning skall enhwar som tager kännedom om Förf:s ideer finna dem wärda att allwarligen begrundas och hafwa swårt nog att icke slutligen nödgas gifwa honom rätt, så mycket än hans påstående wid första betraktande förefaller som en paradox. Så öfvertygande lägger han sina skäl, så fyndigt möter han hwarje intakt, här och hwar äfwen styrkande sina sätter med exempel från andra länder. Såsom ett prof af detta sistnämnda slag anföra wi det Förf. andrager wid beswarandet af inwändningen att Danmarks förhållander skulle wara alltför små för att hafwa flere Universiteter: "Der mangler heller ikke paa Exempler fra saadanne andre Lande som snarest kunde sammenlignes med vort Fædreland, der tilstrækkeligen vise, at det ikke ere de materielle Potenser allene — Størrelse og Folkemængde, — men ligesaa meget andre Forholde og Omstændigheder som komme i Betragtning, hvor der spørges om Antallet af Universiteter i et Land. Saaledes har Kongeriget Belgien, som i Udstrækning neppe er mere end halv saa stort som Danmark, og med en Folkemængde af noget over 4 Millioner, foruden to af Staten underholdte, endvidere to saakaldte fri eller private Universiteter, hvorved maas erindres, at dette Antal just i de sednere Aar er reguleret; thi efterat de tidligere tre offentlige Universiteter, i Gent, Lüttich og Löwen, vare reducerede til de to førstnævnte, opstode de to fri Universiteter, i Löwen og Brüssel, ved Siden af hine;

og alle disse Anstalter trives vel ved Siden af hverandre. Kongeriget Holland, omtrent af samme Udstrækning som Belgien, og med et Indvaanerantal af 3 Millioner, har tre Universiteter, i Leyden, Gröningen og Utrecht. Men det mest slaaende Exempel afgiver Skotland, som med et Areal af 1461 □ Mile og en Folkemængde der i 1831 kun udgjorde 2,266,000, og altsaa vel för Tiden neppe er meget större end Danmarks, har endog 4 Universiteter, i Edinborg, Glasgow, St Andrews og Aberdeen. Endelig have vi i denne Sommer været Bidsner til at den engelske Premierminister i Parlamentet har fremlagt sin Reformplan för det höjere Underwijsningsväesen i Irland, hvilken Plan, der synes at vinde Fremgang, gaaer ud paa, at dette Land, som hidtil kun har haft et eneste Universitet i Dublin, skal försynes med 3 ny, saa at det i alt wil li-geledes faae 4. Irland har et Fladeindhold af ifkun 1315 □ Mile med rigtignok 8 Millioner Indvaanere. För Danmark med 1030 □ Mile og nu vist icke under 2½ Millioner Indvaanere vilde et Antal af tre Universiteter staae i et Forhold der icke i märkelig Grad var afvigende fra Forholdet i noget af de anförte Lande."

"Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache," Herausg. v. Dr. A. Gofer, Professor a. d. Universität zu Greifswald, är en ny tidskrift hvars första häfte för kort tid sedan gjort sitt inträde i den lärda världen. "Den enskilde," yttar Utg., "som wid en ny tidskrifts begynnande, den må wara egnad åt wetskapen eller lifwet, tager till orda för att på sitt wis fastställa det i werket trädande företagets föremål, affigt och färg, sinner sig alltid i förlägenhet att löfwa hwad som ej gifwit i hans makt att uppfylla, eller träffa bestämmelser som ej äro i andras smak. Må wi därför löfwa så litet som möjligt och hemställa åt framtiden utförandet af wensom framgången af wårt wilsande. Men för att förebygga den sistnämnda faran, de egenmäktiga och olämpliga bestämmelserna, utgafs redan förlidet år en prospectus, som öppet uttalade och understälte Allmänhetens betänktande Utgifwarens ledande idé. Från många håll har man icke blott mundtligen och skriftligen biträdt hela planen, utan den har också blifwit billigad i åtskilliga tidskrifter." "Tidskriftens uppgift," heter det i denna prospect, "sådan jag tänker mig den, är tresaldig: först främjande af den allmänna grammatiken och språkens wetskap såsom sådan; för det andra de särskilda språkens förklarung, för deras egen skull och i förhållande till deras wigt; för det tredje kontroller öfwer denna twäfsaldiga uppgifts fullföljande utom tidskriften, d. w. s. kritiska öfwerfigter öfwer de betydligaste prestationerna på språkvetenskapens och den speciella språkforskningens område." I en särskild uppsats "Andeutungen zur Eröpfung der Zeitschrift" utför Utg. widare sina åsikter af hwad denna tidskrift — den första i sitt slag och en nödwändig produkt af språkvetenskapens egen mer och mer tilltagande utveckling — bör sträfwa att åstadkomma, och dessa lemna all bor- gen att härstädes kan wäntas gediget innehåll. Dessä är det första häftet af ganska löfande art; bidrag dertill hafwa lemnats af Jacob Grimm ("Ueber das finnische epos"), Fr. Spiegel, Schömann, J. G. L. Rosgarten, H. G. v. d. Gabelenk, N. L. Westergaard ("Ueber die Verwandtschaft zwischen dem Sanskrit u. Isländischen"), A. Kuhn og Geppert ("Ueber die Betonung im Griechischen.")

Nr 36 af denna Tidning, utgifwes Lördagen d. 6 December.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1845.